

CARNet

HRVATSKA AKADEMSKA I ISTRAŽIVAČKA MREŽA
CROATIAN ACADEMIC AND RESEARCH NETWORK

Zakon o zaštiti osobnih podataka

CCERT-PUBDOC-2008-07-234

+CERT.hr

u suradnji s

Sigurnosni problemi u računalnim programima i operativnim sustavima područje je na kojem CARNet CERT kontinuirano radi.

Rezultat toga rada je i ovaj dokument, koji je nastao suradnjom CARNet CERT-a i LS&S-a, a za koji se nadamo se da će Vam koristiti u poboljšanju sigurnosti Vašeg sustava.

CARNet CERT, www.cert.hr

Nacionalno središte za **sigurnost računalnih mreža** i sustava.

LS&S, www.LSS.hr

Laboratorij za sustave i signale pri Zavodu za elektroničke sustave i obradbu informacija Fakulteta elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu.

Ovaj dokument je vlasništvo CARNet-a (CARNet CERT-a). Namijenjen je za javnu objavu, njime se može svatko koristiti, na njega se pozivati, ali samo u izvornom obliku, bez ikakvih izmjena, uz obavezno navođenje izvora podataka. Korištenje ovog dokumenta protivno gornjim navodima, povreda je autorskih prava CARNet-a, sukladno Zakonu o autorskim pravima. Počinitelj takve aktivnosti podliježe kaznenoj odgovornosti koja je regulirana Kaznenim zakonom RH.

Sadržaj

1. UVOD	4
2. ZAKON O ZAŠTITI OSOBNIH PODATAKA	5
2.1. DEFINICIJE.....	5
2.1.1. <i>Osobni podatak</i>	5
2.1.2. <i>Obradba osobnih podataka</i>	5
2.1.3. <i>Zbirka podataka</i>	5
2.1.4. <i>Ostali pojmovi</i>	5
2.2. IZNIMKE.....	6
2.3. PRIKUPLJANJE	6
2.3.1. <i>Opseg</i>	6
2.3.2. <i>Svrha i informiranje ispitanika</i>	6
2.3.3. <i>Podaci i rok njihova čuvanja</i>	6
2.3.4. <i>Posebne kategorije podataka</i>	7
2.4. OBRADBA OSOBNIH PODATAKA.....	7
2.5. KORIŠTENJE OSOBNIH PODATAKA	7
2.6. IZNOŠENJE OSOBNIH PODATAKA IZ RH	8
2.7. PRAVA ISPITANIKA	8
2.8. NADZOR NAD OBRADBOM OSOBNIH PODATAKA	8
2.9. ZBIRKE, EVIDENCIJE I SREDIŠNJI REGISTAR	9
3. MEĐUNARODNI ODNOSI.....	11
3.1. MEĐUNARODNO ZAKONODAVSTVO	11
3.2. POPIS DRŽAVA I MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA KOJE IMAJU ODGOVARAJUĆE UREĐENU ZAŠTITU OSOBNIH PODATAKA	11
3.2.1. <i>Države članice EU</i>	11
3.2.2. <i>Države članice Europskog ekonomskog područja</i>	12
3.2.3. <i>Ostale države</i>	12
4. AGENCIJA ZA ZAŠTITU OSOBNIH PODATAKA.....	13
4.1. DJELATNOST AGENCIJE	13
4.2. ORGANIZACIJA AGENCIJE.....	13
4.3. RJEŠENJA AGENCIJE.....	13
4.4. MIŠLJENJA AGENCIJE	13
5. PRAKTIČNE POSLJEDICE.....	14
5.1. ZA ISPITANIKE	14
5.2. ZA ORGANIZACIJE KOJE IMAJU ZBIRKE OSOBNIH PODATAKA	14
5.3. ZA VODITELJE ZBIRKI OSOBNIH PODATAKA.....	15
5.4. POSLJEDICE NEPOŠTIVANJA ZAKONA	15
6. ZAKLJUČAK	16
7. REFERENCE	16

1. Uvod

Svijet se nalazi na prijelazu iz informacijskog u edukacijsko doba. Osnova razvijenog gospodarstva su informacije. To znači da je aktivnost, uloga i opstanak ne samo organizacija (pravnih osoba) već i pojedinaca (fizičkih osoba) ovisna o njihovoj sposobnosti prikupljanja, obradbe i emitiranja informacija.

Iako se obrađuje veliki broj informacija o materijalnim i nematerijalnim objektima, o organizacijama i stanjima, ipak je smisao svega da na kraju bude povezan s jednom ili više fizičkih osoba. Stoga su u osnovi informacijskog društva podaci o konkretnim fizičkim osobama: ljudima.

Podaci koji jednoznačno opisuju svojstva, stanja i aktivnosti fizičke osobe zovu se osobni podaci. Kako o tim podacima ovisi aktivnost, uloga, položaj budućnost i opstanak osobe, prirodna je potreba da svaki čovjek može zaštititi svoje osobne podatke. To znači da može uskratiti pristup tim podacima, a kad ga želi ili mora dati nekome, da može nadzirati pa i upravljati daljnjim korištenjem tih podataka od strane drugih osoba (i pravnih i fizičkih).

Istovremeno društvo, kroz institucije države, ima interes i potrebu imati što više podataka o građanima i moći ih što brže obrađivati na razne načine. No, još je veća potreba gospodarstva, tj. poduzeća i drugih organizacija koje kroz precizne osobne podatke što većeg broja građana (i to ne sam one u jednoj državi) dobiva mogućnost bolje definirati svoje proizvode i usluge te ih ponuditi potencijalnim kupcima i korisnicima.

I na kraju, naizgled paradoksalno, i sam pojedinac ima potrebu da neki njegovi podaci budu što rašireniji i što bolje obrađeni. Kad se radi o državnoj upravi, građani su do sada bili izloženi obvezi prikupljanja vlastitih osobnih podataka od jednog dijela državne (i lokalne) uprave i dostave tih istih podataka drugim tijelima. Radi se o velikom utrošku vremena, a često i novca. Prirodna je potreba građana da podatak koji je jednom dao državnoj upravi bude, na kontrolirani način, dostupan i korišten u cijeloj upravi, bez njegovih aktivnosti i troškova.

Slična je potreba i u odnosu građana s nekim poduzećima npr. bankama.

Očigledno se kod osobnih podataka radi o oprečnim potrebama koje svakoga dana rastu u opsegu i složenosti.

Ustav Republike Hrvatske [NN 41/01] jamči građanima pravo na zaštitu njihovih osobnih podataka. Članak 37. glasi:

„Svakom se jamči sigurnost i tajnost osobnih podataka. Bez privole ispitanika, osobni se podaci mogu prikupljati, obrađivati i koristiti samo uz uvjete određene zakonom.

Zakonom se uređuje zaštita podataka te nadzor nad djelovanjem informatičkih sustava u državi.

Zabranjena je uporaba osobnih podataka suprotna utvrđenoj svrsi njihovoga prikupljanja.“

U pokušaju da se uredi to područje, Sabor RH je 2003. donio Zakon o zaštiti osobnih podataka [NN 103/03, 118/06, 41/08], a ustrojena je i Agencija za zaštitu osobnih podataka.

Ovo područje je regulirano i kaznenim zakonom [NN 110/97] koji u članku 133. određuje kako je nedozvoljena uporaba osobnih podataka kazneno djelo. Članak 133. stavak 1. Kaznenog zakona glasi:

“Tko bez privole građana protivno uvjetima određenima u zakonu, prikuplja, obrađuje ili koristi njihove osobne podatke ili te podatke koristi suprotno zakonom dozvoljenoj svrsi njihova prikupljanja, kaznit će se novčanom kaznom do stotinu pedeset dnevnih dohodaka ili kaznom zatvora do šest mjeseci“.

Ovaj dokument predočuje stanje zaštite osobnih podataka u RH, prije svega kroz osvrt na Zakon, ali i Agenciju te međunarodne odnose.

2. Zakon o zaštiti osobnih podataka

Zakon o zaštiti osobnih podataka uređuje zaštitu osobnih podataka o fizičkim osobama te nadzor nad prikupljanjem, obradbom i korištenjem osobnih podataka u RH uključujući njihovo iznošenje iz RH.

Svrha zaštite osobnih podataka je zaštita privatnog života i ljudskih prava, ali i temeljnih sloboda u koje ulazi i prikupljanje, obradba i korištenje osobnih podataka.

Zaštita osobnih podataka zajamčena je Ustavom RH i to svakoj fizičkoj osobi bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, naobrazbu, društveni položaj ili neko drugo svojstvo ili obilježje.

2.1. Definicije

Zakon na svom početku definira temeljne pojmove u području zaštite osobnih podataka.

2.1.1. Osobni podatak

"Osobnim podatkom" Zakon smatra svaki podatak ili informaciju koja se odnosi na fizičku osobu (ne na organizaciju, poduzeće, tijelo uprave i sl.) koju se može identificirati. Nije bitno je li osoba već identificirana, ili se može identificirati nekim postupkom, je li to izravno ili neizravno, dolazi li se do identiteta preko jednog ili skupine podataka.

Na primjer, podatak o zdravstvenom stanju predsjednika kućnog savjeta zgrade na adresi Visoki dol 951 koji je na toj funkciji bio 2035. godine može se jedinstveno povezati s konkretnom fizičkom osobom iako nije navedeno njeno ime i prezime ili jedinstveni matični broj.

2.1.2. Obradba osobnih podataka

Pojam obrade osobnih podataka u Zakonu obuhvaća baš sve aktivnosti nad podacima od prikupljanja i pohrane, preko obradbe u tehničkom smislu i provođenja matematičkih operacija na podacima do prenošenja i objave podataka.

Zakon se odnosi na sve obradbe bez obzira izvodi li ih tijelo države ili lokalne uprave, pravna osoba bilo kojeg oblika ili fizička osoba.

Zakon se ne odnosi na obradbu koju (isključivo) za svoje osobne ili obiteljske potrebe (potrebe kućanstva) provode fizičke osobe.

2.1.3. Zbirka podataka

Zbirka osobnih podataka je skup podataka, organiziran i dostupan prema nekom (skupu) kriteriju.

Pojam osobnog podatka i zbirke se odnosi na podatke bez obzira na formu i medij u kojem se nalaze: tiskani, elektronički ili dr. te bez obzira obrađuju li se ručno ili automatski.

2.1.4. Ostali pojmovi

"Ispitanik" u kontekstu zakona je svaka fizička osoba koja je sama dala svoje osobne podatke ili čiji se osobni podaci prikupljaju neovisno o njenoj aktivnosti, pa čak i svjesnosti, na primjer: podaci o kretanju ili kupovanju ili fiziološkom stanju organizma svi dobiveni nekom metodom promatranja ili mjerenja u kojem ispitanik ne sudjeluje svjesno.

Kao važan pojam i čimbenik, Zakon definira Voditelja zbirke podataka čiji je zadatak voditi brigu te provoditi potrebne postupke da se s osobnim podacima postupa u skladu sa Zakonom.

Također je definiran pojam korisnika koji može biti fizička ili pravna osoba koja pod određenim uvjetima ima pravo uvida u podatke ili njihovu obradbu.

Posebno je važno što Zakon izričito definira i uvodi "privolu ispitanika" kojom ispitanik (vlasnik osobnih podataka) izražava suglasnost s obradbom njegovih podataka u određene svrhe.

2.2. Iznimke

Podaci koji se prikupljaju u svrhu državne sigurnosti, obrane te suzbijanja korupcije, organiziranog kriminala i terorizma ne podliježu pod Zakon o zaštiti osobnih podataka. Svi ostali slučajevi moraju biti u skladu s ovim Zakonom.

Zakon definira da se bez privole ispitanika podaci prikupljaju i obrađuju i:

- u svrhu zakonskih obveza voditelja zbirke osobnih podataka,
- u svrhu zaštite života i tjelesnog integriteta ispitanika ili drugih osoba
- za zadatke koji su u interesu ili izvršavanju javnih ovlasti
- kad ispitanik sam objavi svoje osobne podatke.

2.3. Prikupljanje

Zakon predviđa da se već i prije faze prikupljanja podataka od ispitanika i u samom prikupljanju moraju obaviti postupci i aktivnosti koji su se tradicionalno rijetko sretali u praksi. U stvari, u odnosu na uobičajenu praksu, Zakon uvodi prilično ograničenja.

2.3.1. Opseg

Podaci koji se traže od ispitanika moraju biti bitni za svrhu zbog koje se prikupljaju. To izravno definira opseg podataka koji će se prikupljati.

U praksi se mogu uočiti navike prikupljanja podataka "po inerciji" iako zapravo nisu potrebni. Najčešći takvi podaci su spol, datum rođenja i telefonski broj ispitanika. Važno je da zakon omogućava ispitaniku da odbije dati bilo koji podatak za koji smatra da nije potreban za svrhu u koju se podaci prikupljaju. Ako onaj tko prikuplja podatke odbije takav stav ispitanika, ispitanik ima pravo podnijeti prijavu Agenciji (Agenciji za zaštitu osobnih podataka).

2.3.2. Svrha i informiranje ispitanika

Jedno od najvažnijih ograničenja koje Zakon postavlja, a svrha mu je spriječiti neprimjereno i prekomjerno korištenje osobnih podataka, je definirano na slijedeći način.

Ispitanik mora biti upoznat sa svrhom prikupljanja njegovih osobnih podataka. Ta svrha mora biti izričito navedena, i temom i opsegom, i mora biti ispitaniku jasna te mora biti u skladu sa zakonom.

Voditelj zbirke osobnih podataka ili izvršitelj obrade dužan je informirati ispitanika o :

- identitetu voditelja zbirke osobnih podataka,
- svrsi obrade u koju su podaci namijenjeni,
- korisnicima ili kategorijama korisnika osobnih podataka,
- vrsti davanja podataka: je li ona dobrovoljna ili obvezna (zakonska osnova),
- mogućim posljedicama uskrate davanja podataka.

Tako prikupljeni podaci smiju se obrađivati isključivo u navedenu svrhu te se ne mogu davati na korištenje trećim osobama.

Zakon dozvoljava daljnju obradbu prikupljenih osobnih podataka u povijesne, statističke ili znanstvene svrhe, ali "uz odgovarajuće zaštitne mjere". To konkretno znači da ili treba ukloniti podatke koji osobne podatke mogu povezati s identitetom ispitanika, ili treba uvesti tehničke mjere i postupke koji će onemogućiti daljnje širenje informacija i korištenje neovlaštenim korisnicima ili bez evidencije korištenja.

2.3.3. Podaci i rok njihova čuvanja

Zakon insistira na tome da osobni podaci koji se prikupljaju (čuvaju, obrađuju, objavljuju, ...) moraju biti točni, potpuni i ažurni.

To implicira da voditelj zbirke podataka mora provoditi procedure koje će podatke učiniti takvima, ali i omogućiti ispitaniku uvid u podatke te način njihova ispravljanja, dopunjavanja i osvježavanja.

Pod pojmom životnog vijeka podataka, najčešće se razmatraju problemi preuranjenog nestajanja dijela ili cjelokupnih zbirki podataka. Međutim, jednako je važno onemogućiti i njihov nepotrebno dugi život. Zakon konkretno propisuje da se podaci smiju čuvati u obliku koji dopušta identifikaciju ispitanika samo onoliko vremena koliko je potrebno za njihovu odobrenu obradbu, a nakon toga samo u obliku koji ne omogućava identifikaciju ispitanika i to samo za povijesnu, statističku i znanstvenu svrhu.

2.3.4. Posebne kategorije podataka

Zakon prepoznaje posebne kategorije osobnih podataka koje smatra posebno osjetljivima. To su:

- porijeklo,
- politička stajališta,
- vjerska i druga uvjerenja,
- sindikalno članstvo,
- zdravlje i spolni život,
- osobni podaci o kaznenom i prekršajnom postupku.

Zakon izričito zabranjuje njihovo prikupljanje i daljnju obradbu, osim u okviru djelatnosti ustanove, udruženja ili bilo kojeg drugog neprofitnog tijela koje je neposredno vezano uz takve podatke koji se odnose isključivo na njihove članove.

Na primjer, logično je da politička stranka ima podatke o svojim članovima, kao i vjerska organizacija, udruga bolesnika s nekom specifičnom bolesti i slično.

Međutim, oni te podatke ne smiju na bilo koji način učiniti dostupnima trećoj strani.

Ostale zbirke podataka ne smiju sadržavati takve podatke.

Iznimka su slučajevi kad je takve podatke potrebno prikupiti u svrhu izvršavanja zakonskih obveza voditelja zbirke osobnih podataka, ili u svrhu zaštite života ili tjelesnog integriteta ispitanika ili druge osobe u slučaju kada ispitanik fizički ili pravno nije u mogućnosti dati svoj pristanak. Također je to moguće kad je ispitanik dao privolu za prikupljanje takvih njegovih osobnih podataka ili kad ih je sam već negdje objavio.

U takvom slučaju, obradba podataka mora biti posebno označena i zaštićena, a uredbom Vlade propisuje će se način pohranjivanja i posebne mjere tehničke zaštite tih podataka [NN 139/04].

2.4. Obradba osobnih podataka

Osoba (pravna ili fizička) koja u skladu sa Zakonom vodi zbirku podataka ne mora isključivo sama obavljati obradbu podataka već taj posao može ugovorom povjeriti fizičkoj ili pravnoj osobi koja:

- je registrirana za tu djelatnost,
- jamči zaštitu podataka od trećih osoba ili korisnika,
- provodi tehničke – organizacijske i kadrovske mjere zaštite podataka

Ta osoba može provoditi obradbu isključivo na osnovi naloga kojeg izdaje isključivo voditelj zbirke osobnih podataka.

2.5. Korištenje osobnih podataka

Treće osobe koje žele koristiti osobne podatke mogu to pravo dobiti isključivo temeljem pisanog zahtjeva voditelju zbirke. U zahtjevu moraju navesti svrhu i pravni temelj korištenja podataka. Korištenje osobnih podataka će se odobriti samo za obavljanje poslova utvrđenih zakonom.

Voditelj zbirke mora voditi evidenciju o tome koji su osobni podaci dani kojem korisniku i u koju svrhu. Ispitanik ima pravo uvida u evidenciju o korištenju njegovih osobnih podataka.

Podaci se mogu dati na korištenje i u znanstveno-istraživačke i statističke svrhe, ali ti podaci ne smiju omogućiti identifikaciju osoba kojima pripadaju.

2.6. Iznošenje osobnih podataka iz RH

Voditelj zbirke podataka može podatke staviti na raspolaganje radi daljnje obradbe osobama i izvan RH. Ta osoba mora biti u državi koja ima uređenu zaštitu osobnih podataka ili mora biti međunarodna organizacija koja ima uređenu zaštitu osobnih podataka.

Ako postoji sumnja u uređenost zaštite osobnih podataka, voditelj zbirke zatražit će mišljenje Agencije za zaštitu osobnih podataka.

2.7. Prava ispitanika

Važno je da Zakon jasno i izričito definira prava ispitanika u vezi njihovih osobnih podataka. Na zahtjev ispitanika, voditelj zbirke dužan je u roku 30 dana:

- dostaviti potvrdu o tome obrađuju li se osobni podaci koji se odnose na njega ili ne,
- dati obavijest u razumljivom obliku o podacima koji se odnose na ispitanika čija je obrada u tijeku te o izvoru tih podataka,
- omogućiti uvid u evidenciju zbirke osobnih podataka te uvid u osobne podatke sadržane u zbirci osobnih podataka koji se odnose na njega te njihovo prepisivanje,
- dostaviti izvratke, potvrde ili ispile osobnih podataka sadržanih u zbirci osobnih podataka koji se na njega odnose, a koji moraju sadržavati i naznaku svrhe i pravnog temelja prikupljanja, obrade i korištenja tih podataka,
- dostaviti ispis podataka o tome tko je i za koje svrhe i po kojem pravnom temelju dobio na korištenje osobne podatke koji se odnose na njega,
- dati obavijest o logici bilo koje automatske obrade podataka koja se na njega odnosi,
- dopuniti, izmijeniti ili obrisati osobne podatke koji su netočni, nepotpuni ili neažurni.

Ažuriranje podataka obavlja voditelj zbirke i sam (bez da ga to ispitanik zatraži) i o tome obavještava ispitanika u roku 30 dana.

Sve ove ispravke su o trošku imatelja zbirke podataka.

Svatko tko smatra da su mu povrijeđena prava može podnijeti zahtjev Agenciji, koja će, nakon analize, donijeti rješenje. Protiv rješenja može se podnijeti upravni spor.

Agencija može privremeno zabraniti obradbu podataka do pravomoćnog okončanja postupka.

Ispitanik ima pravo na naknadu štete temeljem rješenja suda za opće nadležnosti.

2.8. Nadzor nad obradbom osobnih podataka

Nadzor obavlja Agencija za zaštitu podataka. Agencija je samostalna i odgovorna Saboru koji na prijedlog Vlade imenuje ravnatelja Agencije.

Agencija prikuplja evidencije o zbirkama te analizira obavijesti o namjeravanoj uspostavi zbirke. Tako prikupljene podatke objedinjuje u Središnjem registru kojeg objavljuje u "Narodnim novinama" i na webu Agencije [registar.azop.hr].

U registru se vode sve zbirke u RH osim zbirke koje vode nadležna državna tijela za područje državne sigurnosti, obrane te suzbijanja pojava: korupcija, organiziranog kriminala i terorizma.

Evidencije iz Središnjeg registra dostupne su javnosti. Agencija ih objavljuje u „Narodnim novinama“ ili na drugi način

Agencija provodi nadzor nad obradbom osobnih podataka time što:

- nadzire provođenje zaštite osobnih podataka,
- ukazuje na uočene zloupotrebe prikupljanja osobnih podataka,

- sastavlja listu država i međunarodnih organizacija koje imaju odgovarajuće uređenu zaštitu osobnih podataka,
- rješava povodom zahtjeva za utvrđivanje povrede prava zajamčenih ovim Zakonom,
- vodi središnji registar,
- objavljuje rješenja u Narodnim novinama.

Također:

- nadzire provođenje zaštite osobnih podataka na zahtjev ispitanika, na prijedlog treće strane ili po službenoj dužnosti.
- razmatra sve zahtjeve koji se odnose na utvrđivanje povrede prava u obradi osobnih podataka i izvjestiti podnosioca zahtjeva o poduzetim mjerama.
- ima pravo pristupa osobnim podacima sadržanim u zbirkama osobnih podataka .
- prati uređenje zaštite osobnih podataka u drugim zemljama i surađuje s tijelima nadležnim za nadzor nad zaštitom osobnih podataka u drugim zemljama,
- nadzire iznošenje osobnih podataka iz Republike Hrvatske,
- izrađuje metodološke preporuke za unapređenje zaštite osobnih podataka i dostavlja ih voditeljima zbirke osobnih podataka,
- daje savjete u svezi s uspostavom novih zbirke osobnih podataka, osobito u slučaju uvođenja nove informacijske tehnologije,
- daje mišljenja, u slučaju sumnje, smatra li se pojedini skup osobnih podataka zbirkom osobnih podataka u smislu ovoga Zakona.

Osim toga Agencija:

- prati primjenu organizacijskih i tehničkih mjera za zaštitu podataka te predlaže poboljšanje tih mjera,
- surađuje s nadležnim državnim tijelima u izradi prijedloga propisa,
- po primitku obavijesti voditelja zbirke osobnih podataka daje prethodno mišljenje o specifičnim rizicima ako postoje,
- upozorava na nezakonitost u obradi podataka te rješenjem može :
- narediti da se nepravilnosti uklone u određenom roku,
- privremeno zabraniti prikupljanje, obradu i korištenje osobnih podataka
- narediti brisanje osobnih podataka prikupljenih bez pravne osnove,
- zabraniti iznošenje osobnih podataka iz Republike Hrvatske,
- zabraniti povjeravanje poslova prikupljanja i obrade osobnih podataka izvršiteljima obrade, ako izvršitelj obrade ne ispunjava uvjete u pogledu zaštite osobnih podataka.

2.9. Zbirke, evidencije i središnji registar

Evidencija o zbirkama sadrži :

- naziv zbirke,
- naziv, odnosno osobno ime voditelja zbirke i njegovo sjedište, odnosno adresu,
- svrhu obrade,
- pravni temelj uspostave zbirke podataka,
- kategorije osoba na koje se podaci odnose,
- vrste podataka sadržanih u zbirci podataka,
- način prikupljanja i čuvanja podataka,

- vremensko razdoblje čuvanja i uporabe podataka,
- osobno ime, odnosno naziv korisnika zbirke, njegovu adresu, odnosno sjedište,
- naznaku unošenja, odnosno iznošenja podataka iz Republike Hrvatske s naznakom države, odnosno međunarodne organizacije i inozemnog korisnika osobnih podataka te svrhe za to unošenje, odnosno iznošenje propisano međunarodnim ugovorom, zakonom ili drugim propisom, odnosno pisanim pristankom osobe na koju se podaci odnose,
- naznaku poduzetih mjera zaštite osobnih podataka.

Svaki voditelj zbirke osobnih podataka mora o zbirci voditi evidenciju te ju dostaviti Agenciji i prije uspostave zbirke i kod promjene u evidenciji.

3. Međunarodni odnosi

Propisi EU se smatraju među najboljima za zaštitu osobnih podataka. Republika Hrvatska je potvrdila "Konvenciju 108" Europske zajednice koja je u duhu istovjetna Zakonu o zaštiti osobnih podataka. Zakon dozvoljava izvoz osobnih podataka hrvatskih građana samo u one zemlje koje na odgovarajući način imaju uređenu zaštitu osobnih podataka. Popis takvih država vodi Agencija.

3.1. Međunarodno zakonodavstvo

U Europskoj zajednici temeljni dokument je konvencija za zaštitu osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka "Convention 108 - Protection of individuals with regard to automatic processing of personal data" te dodatni protokol "Additional Protocol to the Convention 108 - Protection of individuals with regard to automatic processing of personal data, regarding supervisory authorities and transporter data flows".

Hrvatski sabor donio je na sjednici 14. travnja 2005. godine Zakon o potvrđivanju Konvencije za zaštitu osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka i Dodatnog protokola uz Konvenciju za zaštitu osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka u vezi nadzornih tijela i međunarodne razmjene podataka [NN 04/05].

Konvencija dozvoljava da zemlja potpisnica proširi, ili suzi podatke na kojima će primjenjivati konvenciju. Tako je RH definirala da

- Konvenciju neće primjenjivati na one automatizirane zbirke osobnih podataka koje vode fizičke osobe isključivo za osobnu primjenu ili za potrebe kućanstva te da će
- Konvenciju primjenjivati i na zbirke osobnih podataka koje nisu predmet automatizirane obrade.

Osim toga postoje i dva zakona (direktive):

- EU Directive 95/46/EC - Protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data
- EU Directive 2002/58/EC - The processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications)

Sjedinjene američke države još nemaju zakone i propise koji bi regulirale ovo područje na ravnopravan način s EU. Kako EU, poput RH, ima propis da osobne podatke može izvesti samo u zemlje koje na odgovarajući način imaju riješenu zaštitu osobnih podataka, to predstavlja značajan problem u komunikaciji i suradnji SAD i EU i u gospodarskom i u državnom smislu.

3.2. Popis država i međunarodnih organizacija koje imaju odgovarajuće uređenu zaštitu osobnih podataka

Zakonom je uređeno da se iz RH mogu iznositi osobni podaci njenih građana samo u države koje imaju odgovarajuće uređenu zaštitu osobnih podataka. Isto vrijedi i za međunarodne organizacije. Na webu Agencije [...] objavljen je popis takvih država i organizacija.

3.2.1. Države članice EU

Austrija	Belgija	Cipar	Češka	Danska
Estonija	Finska	Francuska	Grčka	Irska
Italija	Latvija	Litva	Luksemburg	Mađarska
Malta	Nizozemska	Njemačka	Poljska	Portugal
Slovačka	Slovenija	Španjolska	Švedska	Velika Britanija

3.2.2. Države članice Europskog ekonomskog područja

Norveška

Lihtenštajn

Island

3.2.3. Ostale države

Švicarska

Kanada

Argentina

Guernsey

Isle of Man

Jersey

4. Agencija za zaštitu osobnih podataka

Agencija [www.AZOP.hr] je pravna osoba s javnim ovlastima, koja samostalno i neovisno obavlja poslove u okviru djelokruga i nadležnosti utvrđenih Zakonom o zaštiti osobnih podataka [NN 103/03].

Agencija izravno odgovara Saboru.

4.1. Djelatnost Agencije

Djelatnost Agencije je obavljanje upravnih i stručnih poslova u svezi sa zaštitom osobnih podataka.

Agencija u okviru javnih ovlasti:

- nadzire provođenje zaštite osobnih podataka,
- ukazuje na uočene zlouporabe prikupljanja osobnih podataka,
- sastavlja listu država i međunarodnih organizacija koje imaju odgovarajuće uređenu zaštitu osobnih podataka,
- rješava povodom zahtjeva za utvrđivanje povrede prava zajamčenih Zakonom o zaštiti osobnih podataka i
- vodi Središnji registar zbirke osobnih podataka.

4.2. Organizacija Agencije

Ravnatelj agencije i njegovog zamjenika imenuje Sabor RH na prijedlog Vlade RH.

Statutom i Pravilnikom o unutarnjem redu uređeno je unutarnje ustrojstvo i način rada Agencije, unutarnje ustrojstvene jedinice, njihov djelokrug rada, broj zaposlenika s opisom poslova, stručnih uvjeta, ovlasti i odgovornosti zaposlenika.

Ustrojstvene jedinice Agencije su:

- Odjel za nadzor
- Odjel središnjeg registra i informatičkih tehnologija
- Odjel za pravne poslove
- Odsjek za računovodstvene i opće poslove

4.3. Rješenja Agencije

Ispitanici imaju pravo podnijeti zahtjev Agenciji za utvrđivanje povrede prava zajamčenih Zakonom o zaštiti osobnih podataka. Na osnovi tog zahtjeva agencija će provesti analizu i donijeti rješenje. Rješenje Agencije za zaštitu osobnih podataka je upravni akt. Protiv rješenja može se pokrenuti upravni spor.

Pojedina važnija rješenja Agencija može objaviti u »Narodnim novinama«.

Rješenja su objavljena i na webu agencije.

4.4. Mišljenja Agencije

I ispitanici i imaoци zbirke osobnih podataka mogu od Agencije zatražiti mišljenje o usklađenosti zbirke, obradbe i drugih postupaka sa Zakonom te drugih mišljenja u okviru njene djelatnosti.

Agencija svoja mišljenja objavljuje i na webu Agencije.

5. Praktične posljedice

Uvođenjem Zakona u praksu, kao i operativnim djelovanjem agencije stvaraju se uvjeti za bitno drugačiji odnos prema osobnim podacima nego je to bilo ranije i nego je uobičajeno u praksi. Sigurno je da je potrebno značajno vrijeme da se praksa uskladi s odredbama i namjerama Zakona.

U tom procesu ključno je to što i ispitanici i oni koji uspostavljaju nove i vode stare zbirke osobnih podataka mogu od Agencije dobiti mjerodavno mišljenje ili rješenje kad se radi o sporu.

Radi lakšeg razumijevanja problematike kao i upućivanja na neke temeljne načine odnošenja prema vlastitim i tuđim osobnim podacima, u slijedećim poglavljima su navedene neke praktične posljedice.

One nikako nisu ni sveobuhvatne i detaljne, ni dovoljno precizne u pravnom smislu. Treba ih više uzeti kao ilustraciju i inicijativu za razmišljanje, informiranje, diskusiju i početak eventualne nove akcije ili promjene dosadašnje prakse.

5.1. Za ispitanike

Dosadašnja navika većine građana je bila da bespogovorno daje osobne podatke kad se od njih to traži i da se dalje prema njima odnosi kao da su "pali u crnu rupu".

Osnovna je promjena u tome da građanin svaki put kad netko od njega traži podatak ima pravo pitati:

- zašto - čemu će to služiti
- što će se s tim podacima raditi
- tko će imati pristup podacima
- do kad će se podaci koristiti

Također, ispitanik ima pravo odbiti dati podatak za koji smatra da nije potreban za svrhu za koju se podaci prikupljaju, o tome tražiti mišljenje Agencije ili joj podnijeti zahtjev za ispitivanje sukladnosti sa Zakonom.

Pored toga, ispitanik ima pravo pitati, i dobiti odgovor u roku 30 dana, nalaze li se njegovi osobni podaci u nekoj zbirci ili ne. Ima pravo znati tko je sve, u koje svrhe i temeljem koje ovlasti koristio njegove osobne podatke.

Štoviše, ima pravo i tražiti uvid u svoje osobne podatke te tražiti njihovu izmjenu, dopunu ili osvježavanje.

Nije nevažno ni to da se sve izmjene i ažuriranje osobnih podataka ako su pogrešni, bez obzira mijenjanju li se na zahtjev ispitanika ili po službenoj dužnosti, rade na trošak organizacije koja vodi zbirku, a ne na trošak ispitanika.

Ispitanik ima i pravo na naknadu štete koja je nastala zbog obrade osobnih podataka protivno odredbama Zakona ili u slučaju neovlaštenog korištenja, odnosno neovlaštenog davanja na korištenje njegovih osobnih podataka drugim korisnicima ili fizičkim i pravnim osobama.

5.2. Za organizacije koje imaju zbirke osobnih podataka

Zakon pred sve organizacije koje prikupljaju i obrađuju osobne podatke postavlja važna i snažna ograničenja.

Temeljna je promjena u tome da se traži sveobuhvatna i trajna komunikacija i suradnja s ispitanikom.

Već prije prikupljanja podataka, ispitanika se mora informirati o razlozima prikupljanja podataka, vrstama obradbe, voditelju zbirke, trajanju čuvanja podataka i drugim važnim podacima.

Sam opseg podataka će se u mnogim slučajevima morati bitno smanjiti. Do sada je bila navika prikupiti što više podataka od ispitanika "da se nađu", čak i bez jasne ideje o tome kako će se koristiti. Zakon, pak, inzistira na minimalnom opsegu podataka potrebnih za definiranu svrhu obradbe.

Također, tradicionalno je bila rijetkost da ispitanik ima uvid u svoje podatke i da traži njihovu izmjenu. Zakon na tome insistira.

Evidencija o tome tko je i u koju svrhu koristio osobne podatke u nekoj zbirci jedva da je negdje postojala, a sada je to obveza svake zbirke podataka.

Naizgled jednostavna, ali ključna odredba zakona jest to da se prije uspostave zbirke mora imenovati njen voditelj.

Također prije uspostave zbirke, evidenciju o njoj je potrebno dostaviti Agenciji. Evidencija, među ostalim, sadrži i svrhu i pravni temelj uspostave zbirke.

Obavijest Agenciji je potrebno poslati i prije svake obradbe podataka.

Još jedan odmak od tradicionalnog odnosa prema osobnim podacima je i promjena navike da se prikupljeni podaci čuvaju zauvijek. Zakon propisuje da se podatke mora obrisati nakon što se ispuni svrha u koju su prikupljeni. Ako ih je potrebno sačuvati u povijesne, statističke ili znanstvene svrhe mora se onemogućiti njihovo povezivanje s identitetom ispitanika.

Posebna novina je i Uredba o načinu pohranjivanja i posebnim mjerama tehničke zaštite posebnih kategorija osobnih podataka [NN 139/04] koja nalaže da se za takve zbirke mora uspostaviti čitav niz tehničkih i organizacijskih mjera kao što su sustavi video nadzora i kontrole pristupa računalima, sustavi neprekidnog napajanja, sustavi sigurnosnih kopija, sustave evidencije korištenja podataka, kriptografska zaštita. Možda je najvažnija novina da Uredba propisuje da se takav sustav za vođenje posebnih kategorija osobnih podataka mora projektirati i izvesti u skladu s projektom.

5.3. Za voditelje zbirke osobnih podataka

Svaka zbirka osobnih podataka mora imati voditelja.

Njegova je uloga vrlo odgovorna i zahtjevna.

Iz samog teksta zakona, ali i iz njegove općenite svrhe i namjere vidljivo je da je voditelj zbirke osobnih podataka u rascjepu između prirodnih potreba organizacije koja vodi zbirku i koja ga je imenovala (i plaća ga) te ispitanika i Zakonskih odredbi usmjerenih na zaštitu ispitanika i njihovih prava.

Stoga je jasno da su kvalitetno obrazovanje voditelja zbirke osobnih podataka te njihova dobra podrška od strane Agencije ključ za dosljedno i kvalitetno provođenje zakona i kvalitetnu zaštitu osobnih podataka.

Od voditelja se, prije svega, očekuje da vodi brigu o zaštiti osobnih podataka koje zbirka sadrži i da aktivno provodi sve potrebne mjere.

Od voditelja zbirke se očekuje da i cjelokupna komunikacija s ispitanicima "prolazi" kroz njih što je i fizički i vremenski obiman posao.

5.4. Posljedice nepoštivanja Zakona

Najjednostavnije i najtočnije je navesti odredbe u samom Zakonu, Članak 36.:

Novčanom kaznom od 20.000,00 do 40.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj:

- 1. izvršitelj obrade koji prekorači granice svojih ovlasti ili osobne podatke prikuplja i obrađuje za drugu namjenu osim ugovorene ili ih daje na korištenje drugim korisnicima ili ne osigura provođenje ugovorenih mjera zaštite osobnih podataka (članak 10. stavak 3.),*
- 2. voditelj zbirke osobnih podataka koji ne uspostavi evidenciju koja sadrži temeljne informacije o zbirci osobnih podataka ili evidenciju vodi nepotpuno (članak 14.),*
- 3. voditelj zbirke osobnih podataka ili korisnik koji nije osigurao odgovarajuću zaštitu osobnih podataka (članak 18.),*
- 4. voditelj zbirke osobnih podataka, korisnik ili izvršitelj obrade koji onemogućiti Agenciju u obavljanju radnji iz članka 32. stavka 5. i 6. ovoga Zakona,*
- 5. voditelj zbirke osobnih podataka ili izvršitelj obrade koji ne postupi po naredbi ili zabrani Agencije (članak 34. stavak 1.),*
- 6. ravnatelj Agencije, zamjenik ravnatelja te zaposlenici stručne službe Agencije koji otkriju povjerljive podatke koje saznaju u obavljanju svojih dužnosti (članak 35.).*

Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom od 5.000,00 do 10.000,00 kuna.

6. Zaključak

Republika Hrvatska ima dobar i suvremen zakon o zaštiti osobnih podataka usklađen s propisima Europske zajednice. Postojanjem i neovisnošću Agencije za zaštitu osobnih podataka postoje i temeljni uvjeti za provedbu Zakona.

Time su građani RH dobili uvjete za ostvarenje svojih prava za zaštitu osobnih podataka koja im jamči Ustav RH.

No, za puno ostvarenje i provedbu svih propisa i namjera zakonodavca potrebno je puno prilagodbe svih organizacija koje prikupljaju i obrađuju osobne podatke. Potrebno je i intenzivno, temeljito, profesionalno obrazovanje ne samo voditelja zbirki osobnih podataka već rukovoditelja na svim razinama i tijela državne uprave i lokalne i regionalne samouprave, ali i brojnih trgovačkih društava i neprofitnih organizacija.

7. Reference

- [1] Ustav Republike Hrvatske, "Narodne novine" br. 41/01, <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2001/0705.htm>, srpanj 2008.
- [2] Zakon o zaštiti osobnih podataka, "Narodne novine" br. 103/03, <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2003/1364.htm>, srpanj 2008.
- [3] Zakon o dopunama Zakona o zaštiti osobnih podataka "Narodne novine" br. 118/06, <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2006/2616.htm>, srpanj 2008.
- [4] Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti osobnih podataka, "Narodne novine" br. 41/08, <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2008/1381.htm>, srpanj 2008.
- [5] Uredba o načinu vođenja i obrascu evidencije o zbirkama osobnih podataka, "Narodne novine" br. 105/04, <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2004/2031.htm>, srpanj 2008.
- [6] Uredba o načinu pohranjivanja i posebnim mjerama tehničke zaštite posebnih kategorija osobnih podataka, "Narodne novine" br. 139/04, <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2004/2433.htm>, srpanj 2008.
- [7] Zakon o potvrđivanju konvencije za zaštitu osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka i dodatnog protokola uz konvenciju za zaštitu osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka u vezi nadzornih tijela i međunarodne razmjene podataka, „Narodne novine“ br. 04/05, <http://www.nn.hr/clanci/medjunarodni/2005/038.htm>, srpanj 2008.
- [8] „Convention 108 - Protection of individuals with regard to automatic processing of personal data, http://www.azop.hr/Download/2006/02/21/Convention__108.pdf, srpanj 2008.
- [9] „Amendments to the Convention 108“, http://www.azop.hr/Download/2006/02/21/Amendments_to_the_Convention__108.pdf
- [10] „Additional Protocol to the Convention 108 - Protection of individuals with regard to automatic processing of personal data, regarding supervisory authorities and transborder data flows“, http://www.azop.hr/Download/2006/02/21/Additional_Protocol_to_the_Convention_108.pdf, srpanj 2008.
- [11] „EU Directive 95/46/EC - Protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, http://www.azop.hr/Download/2006/02/21/EU_Directive_95_46_EC.pdf, srpanj 2008.
- [12] „EU Directive 2002/58/EC - The processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications)“, http://www.azop.hr/Download/2006/02/21/EU_directive_2002_58_EC.pdf, srpanj 2008.